

Małgorzata H. Herudzińska

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

ORCID 0000-0003-3138-5778

Stereotypy dotyczące zjawiska przemocy we współczesnej rodzinie polskiej

Wprowadzenie

Małżeństwo i rodzina są szczególnie narażone na występowanie sytuacji konfliktowych, co wynika, jak pisała Maria Trawińska, nie tylko z totalności stosunków, ale także z rozległości więzi występujących pomiędzy poszczególnymi członkami rodziny¹. W przeciwieństwie do zbiorowości zebranej przypadkowo w rodzinie ma miejsce „największe bogactwo styczności – bliskości przestrzennej – sprzężeń informacyjnych (...), czy komunikacji; współzależności celów działania, którym przypisuje się trwałość”².

Wyniki badań ogólnopolskich ukazują, że konflikty i kłótnie pojawiają się w większości polskich rodzin. Sprawy codzienne, podział obowiązków domowych, błahostki, różnice zdań oraz poglądów to najczęstsze ich źródła. Na dalszym miejscu znajdują się kwestie finansowe, przy czym dziś znacznie rzadziej niż siedem lat temu Polacy sprzecają się o pieniądze, a częściej o podział obowiązków domowych i sprawy życia codziennego³.

Czy to jeszcze kłótnia, czy już przemoc? – takie pytanie może pojawić się w sytuacji, gdy do kłótni z mężem czy żoną (partnerem/partnerką) dochodzi bardzo często, gdy oznaki przemocy nie są fizycznie namacalne... Aby mówić o występowaniu przemocy w rodzinie, muszą zostać spełnione trzy podstawowe warunki: sprawca może sobie pozwolić na przemoc, gdyż czuje się bezkarny; przemoc realizuje potrzeby sprawcy; zachowanie to

¹ M. Trawińska, *Bariery małżeńskiego sukcesu*, Książka i Wiedza, Warszawa 1977, s. 270.

² Tamże.

³ Centrum Badania Opinii Społecznej, *Przemoc i konflikty w rodzinie*, Warszawa 2019, s. 12. https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2019/K_048_19.PDF z dn. 20.05.2019.

narusza dobro i prawa ofiary⁴. Przemoc to „jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób wymienionych w pkt 1 (członków rodziny – *przyj. M.H.H.*⁵), w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą”⁶. Przemoc ta jest zamierzona, dochodzi tutaj do wykorzystania przewagi sił nad członkiem rodziny. Jest intencjonalna, jedna osoba ma przewagę nad drugą (sprawca nad ofiarą), narusza prawa i dobra osobiste ofiary oraz powoduje u niej cierpienie i ból, w efekcie zmniejsza się zdolność ofiary do samoobrony⁷. Dobra osobiste, o których mowa w powyższej definicji to wartości niematerialne, przynależne każdemu człowiekowi, w szczególności: zdrowie, wolność, cześć, swoboda sumienia, nazwisko lub pseudonim, wizerunek, tajemnica korespondencji, nietykalność mieszkania, twórczość naukowa, artystyczna, wynalazcza i racjonalizatorska, pozostają pod ochroną prawa cywilnego niezależnie od ochrony przyznanej innym przepisami prawa⁸.

Przemoc fizyczna, psychiczna, seksualna, ekonomiczna oraz zaniedbanie to najczęściej spotykane, wśród wielu klasyfikacji, podstawowe rodzaje przemocy⁹. W literaturze przedmiotu wyróżnia się także *przemoc gorącą*

⁴ Por. np. J. Helios, W. Jedlecka, *Współczesne oblicza przemocy. Zagadnienia wybrane*, Prace Naukowe WPAiE UW, seria: e-Monografie 2017 nr 99, Wrocław, s. 10. <http://www.bibliotekacyfrowa.pl/publication/85031> z dn. 20.05.2019.

⁵ Tzn. „osobę najbliższą w rozumieniu art. 115 § 11 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553, z późn. zm.), a także inną osobę wspólnie zamieszkującą lub gospodarującą”, w: *Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie*. <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20051801493/U/D20051493Lj.pdf> z dn. 20.05.2019, s. 1.

⁶ Tamże, s. 2.

⁷ Por. <http://www.niebieskalinia.pl/edukacja/podstawowe-informacje-o-przemocy> z dn. 20.09.2018. Skutki przemocy w rodzinie – patrz także: Agnieszka Woźnica, *Przemoc wobec kobiet w rodzinie*, Centrum Praw Kobiet, Warszawa 2007, s. 33-37. https://cpk.org.pl/wp-content/uploads/2017/09/niezbenednik_pracodawcy.pdf z dn. 20.05.2019.

⁸ *Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny*, art. 23 Kodeksu cywilnego, s. 4. <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19640160093/U/D19640093Lj.pdf> z dn. 15.05.2019.

⁹ Por. np. W. Jedlecka, *Formy i rodzaje przemocy*, w: (red.) M. Sadowski, A. Spychalska, K. Sadowa, *Przemoc w prawie i polityce*, „Wrocławskie Studia Erazmiańskie” 2017 z. XI, s. 16.

(spontaniczną) oraz *przemoc chłodną*¹⁰. Inne rodzaje i formy przemocy to: *przemoc strukturalna, przemoc w białych rękawiczkach, przemoc instrumentalna czy przemoc symboliczna*¹¹. Przemoc nie jest pojęciem jednoznacznym z agresją¹².

Mówi się nie tylko, że przemoc w rodzinie (przemoc domowa, „przemoc czterech ścian”) jest zjawiskiem społecznym obecnym w rodzinie od początku jej istnienia i stanowiącym poważny problem społeczny, że jest jednym z bardziej istotnych przejawów dysfunkcji małżeństwa i rodziny, ale także, że

„Każda przemoc to przestępstwo i należy z nią walczyć, edukować społeczeństwo, uczulać na to zjawisko pracowników ochrony zdrowia, socjalnych, nauczycieli, policjantów i wszystkich, którym leży na sercu dobro ofiar”¹³.

Jednak zainteresowanie ochroną osoby, która doznaje przemocy domowej, to stosunkowo nowe doświadczenie społeczne¹⁴. Ochrona przed przemocą w rodzinie ma swoje początki w uregulowaniach prawa międzynarodowego, przy czym warto dodać, że „niektórzy badacze dopatrują się międzynarodowej ochrony praw człowieka już w XIII w. przed Chrystusem, traktując jako swoiste prawo człowieka do azylu terytorialnego w traktatach zawieranych z sąsiadami przez władców imperium Hetytów”¹⁵. W Polsce, w efekcie kilkuletnich działań podejmowanych przez różne środowiska, została uchwalona i weszła w życie z dniem 21 listopada 2005 ustawa

¹⁰ Por. D. Jaszczak-Kuźmińska, K. Michalska (red.), *Przemoc w rodzinie wobec osób starszych i niepełnosprawnych. Poradnik dla pracowników pierwszego kontaktu*, MPiPS, Warszawa 2010, s. 14.

¹¹ Por. np. W. Jedlecka, *Formy ...*, dz. cyt., s. 25-27.

¹² Por. <http://www.niebieskalinia.info/index.php/przemoc-w-rodzinie/7-przemoc-a-agresja> z dn. 20.05.2019.

¹³ E. Krajewska-Kułak, K. Kowalczyk, A. Kułak-Bejda, Andrzej Guzowski, W. Kułak (red.), *Różne barwy przemocy*, t. I, „Duchno” P. Duchnowski, Białystok 2016, s. 7.

¹⁴ Por. np. I. Pospiszyl, *Przemoc w rodzinie*, Warszawa 1994, s. 5; M. Halicka, J. Halicki, A. Szafranek, E. Kramkowska, *Kobiety doświadczające przemocy w rodzinie i ich ochrona. Aspekty prawne i społeczne*, Białystok 2017, s. 54 (dodam, że w książce tej znajdziemy opis procesu ewolucji prawnego systemu ochrony przed przemocą: s. 19-52); M. Lewoc, *Diagnoza skali zjawiska przemocy w rodzinie w Polsce*, „Probacja” 2014 nr 3, s. 35.

¹⁵ A. Olszewska, *Problematyka przemocy w rodzinie w świetle wybranych uregulowań międzynarodowych*, „Nowa Kodyfikacja Prawa Karnego” 2016, t. XXXIX, nr 3737, s. 167 i następne.

o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie¹⁶ (znowelizowana kilkakrotnie)¹⁷, a jednym z jej postanowień było przygotowanie oraz wdrożenie w naszym kraju zintegrowanego programu przeciwdziałania i zwalczania przemocy w rodzinie, czego uwieńczeniem są uchwały Rady Ministrów w sprawie ustanowienia Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w poszczególnych latach począwszy od roku 2006¹⁸. Od blisko 40 lat na świecie wzrasta liczba badań poświęconych przemocy w rodzinie.

Kilkanaście lat temu oceniano, że pomimo tego, iż przemoc domowa jest zjawiskiem powszechnym, to „prawda o przemocy w rodzinie z trudem toruje sobie drogę do świadomości społecznej”¹⁹. Dlaczego? Jak pisze J. Szymańczak:

„Rodzina powszechnie uznana jest za jedną z największych wartości w życiu człowieka, a dom rodzinny kojarzy się z miejscem bezpiecznym i przyjaznym, w którym relacje między rodzicami i dziećmi oparte są na miłości, szacunku, wsparciu i zrozumieniu. Tymczasem jak pokazują liczne badania (...) rzeczywistość odbiega od tego społecznego stereotypu”²⁰.

Problemem społecznym nie jest tylko istnienie przemocy w rodzinie, ale także jej stereotypizacja (mityzacja)²¹.

Krótko o przemocy w rodzinie w świetle danych statystycznych

Szacowanie skali przemocy w rodzinie nie jest łatwe. Za przyczyny takiego stanu rzeczy uznaje się: brak udziału osób trzecich; zachowania osób doznających przemocy w rodzinie: niechęć do mówienia o swojej sytuacji np. z obawy przed rozpadem związku, z obawy o los dzieci, z powodu

¹⁶ Por. Katarzyna Kądziela, *Nowa jakość – europejskie prawo wobec przemocy w rodzinie*, „Niebieska Linia” 2006 nr 2. <http://www.niebieskalinia.pl/pismo/153-czasopismo/artykuly-nl?start=296> z dn. 27.05.2019.

¹⁷ Ustawa ta oraz Kodeks karny – to podstawowe akty regulujące kwestie przemocy w rodzinie.

¹⁸ Por np.: *Uchwała nr 76 rady ministrów z dnia 29 kwietnia 2014 r. w sprawie ustanowienia Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w rodzinie na lata 2014–2020*. https://www.ms.gov.pl/Data/Files/_public/ppwr/krajowy_program/krajowy-program-przeciwdzialania-przemocy-w-rodzinie-na-lata-2014-2020.pdf z dn. 15.10.2018.

¹⁹ J. Szymańczak, *Przemoc w rodzinie. Zarys problematyki. Raport nr 181*, Kancelaria Sejmu Biuro Studiów i Ekspertyz, Warszawa 2000, s. 1.

²⁰ Tamże.

²¹ Por. np. M. Lelek-Kratiuk, *Przemoc domowa wobec kobiet – weryfikacja mitów i ustalanie prawdy*, „Państwo i Społeczeństwo” 2014 (XIV) nr 2, s. 80.

wstydu przed rodziną, brak motywacji osób doświadczających przemocy do podejmowania działań etc.; przyjętą terminologię oraz sposób definiowania przemocy domowej; błędy, którymi obarczone są dostępne dane statystyczne, w tym m.in. zjawisko „ciemnej liczby”²².

Na całym świecie najbardziej na przemoc domową narażone są kobiety i dziewczęta, ale dotyczy ona również mężczyzn. Dane udostępniane przez Policję obejmują liczbę osób biorących udział w procedurze *Niebieskie Karty*. Założenie *Niebieskiej Karty*²³ jest podstawową procedurą w przypadku przemocy w rodzinie, zazwyczaj jest ona sporządzana przez Policję (obok np. ośrodka pomocy społecznej czy gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych). Analiza danych statystycznych dotyczących działań Policji w zakresie przemocy w rodzinie z roku 2018 w porównaniu do roku 2016 oraz 2017 ukazuje spadek liczby wypełnionych formularzy „Niebieska Karta-A”²⁴, przy czym wśród ogólnej liczby ofiar przemocy domowej (88.133) dominują kobiety (65.057), znacznie rzadziej przemoc ta dotyczy dzieci do lat 13 (12.404), najrzadziej mężczyzn (10.672)²⁵. Przemoc psychiczna stanowi najczęściej stosowany rodzaj przemocy domowej (75.555 przypadków), następnie – przemoc fizyczna (57.580 przypadków), znacznie rzadziej – przemoc ekonomiczna (1.861 przypadków) oraz najrzadziej – przemoc seksualna (1.244 przypadków); ponadto – występują inne rodzaje przemocy (23.058 przypadków)²⁶.

Co więcej – „zjawiska przemocy nie można przyporządkować do kategorii osób posiadających konkretne wykształcenie, dotyczy ona bowiem

²² M. Lewoc, *Diagnoza skali zjawiska przemocy w rodzinie w Polsce*, „Probacja” 2014 nr 3, s. 35-36, s. 46, s. 60-61. Por. także: Rządowa Rada Ludnościowa, *Sytuacja demograficzna Polski. Raport 2016–2017*, Warszawa 2017, s. 93; https://bip.stat.gov.pl/download/gfx/.../sytuacja_demograficzna_polski_raport_2016_2017.pdf z dn. 10.10.2018.

²³ Od 2012 roku zmianie uległ system rejestracji statystycznej dotyczący przemocy domowej. Zatem dane te obejmują obecnie działania podjęte w procedurze *Niebieskie Karty* wyłącznie przez Policję, pomija się natomiast statystyki gromadzone przez inne podmioty pozapolicyjne, upoważnione do zwalczania przemocy.

²⁴ Biuro Prewencji KGP, *Informacja dotycząca realizacji przez Policję procedury „Niebieskie Karty” w roku 2018*, s. 2; <http://statystyka.policja.pl/st/wybrane-statystyki/przemoc-w-rodzinie/137709,Sprawozdania-z-realizacji-procedury-quotNiebieskie-Kartyquot.html> z dn. 20.02.2019.

²⁵ <http://statystyka.policja.pl/st/wybrane-statystyki/przemoc-w-rodzinie/50863,Przemoc-w-rodzinie.html> z dn. 20.05.2019.

²⁶ Biuro Prewencji KGP, *Informacja dotycząca ...* dz. cyt., s. 8-9.

zarówno osoby z wykształceniem wyższym, jak też zawodowym i niższym²⁷; najczęściej ofiarami przemocy są osoby młode, w wieku 25-34 lat oraz 35-44 lat (stanowią one 2/3 wszystkich osób doznających przemocy domowej; liczba osób doświadczających przemocy jest największa w tych grupach wiekowych, jednak spada wraz z wiekiem respondentów)²⁸. Mężczyzna, w wieku około 40 lat, o wykształceniu zawodowym (40%), pracujący na etat (30%) lub bezrobotny (24%), nadużywający alkoholu (76%) – to portret sprawcy rysujący się na podstawie wyników analiz²⁹. Jednak podkreśla się, że

„Wbrew pozorom przemoc kobiet jest dość częsta i przybiera różne formy. Rozciąga się od „niewinnej kpiny”, „nieszkodliwego” poszturchiwania, zapomnienia po wyrafinowane niszczenie poczucia czyjejś wartości, uniemożliwienie zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych lub zabójstwo”³⁰.

Zatem przemoc w rodzinie, na co wskazują oficjalne statystyki – przekracza wiele granic (wieku, płci, statusu edukacyjnego, materialnego...), przemoc jest „demokratyczna”.

Stereotypy i mity dotyczące przemocy w rodzinie

Na zachowania osób, które pomagają w sytuacjach przemocy wpływają nie tylko ich przekonania, ale także mity i stereotypy dotyczące przemocy domowej, które definiuje się jako „kulturowo uwarunkowane, silne i często ponadczasowe przekonania gromadzące wiedzę i sposób rozumienia różnych wydarzeń danej społeczności, niesione przez pokolenia”³¹.

Ogólnopolskie Pogotowie dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia” (i nie tylko ta instytucja) zamieszcza na swojej stronie internetowej najbardziej popularne stereotypy dotyczące przemocy w rodzinie, bowiem

²⁷ Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, *Sprawozdanie z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020 za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2017 r. (projekt z dnia 19 września 2018 r.)*, Warszawa 2018, s. 10; <https://www.gov.pl/web/rodzina/bip-sprawozdania-z-realizacji-krajowego-programu-przeciwdzialania-przemocy-w-rodzinie-na-lata-2014-2020-za-okres-od-dnia-1-stycznia-2017-r-do-dnia-31-grudnia-2017-r-z-dn.-20.01.2019>.

²⁸ Tamże.

²⁹ M. Lewoc, *Diagnoza skali zjawiska przemocy ...*, dz. cyt., s. 52.

³⁰ G. Kędzierska, *Kobieca przemoc ekonomiczna w Polsce*, „Zasopismo naukowe Instytutu Studiów Kobietych” 2017 nr 1(2)/2017, s. 129. https://repozytorium.uwb.edu.pl/jspui/bitstream/11320/5773/1/CNISK_2_2017_G_Kedzierska_Kobieca_przemoc_ekonomiczna_w_Polsce.pdf z dn. 10.02.2019.

³¹ G. Rymaszewska, E. Olewicz, *Rozmowa z rodzicami dziecka krzywdzonego*. Ośrodek Terapii Dzieci i Młodzieży z Rodzin Alkoholowych w Gdańsku. <https://dzieckokrzywdzone.fdds.pl/index.php/DK/article/viewFile/305/199> z dn. 20.05.2019, s. 3.

„Mity i stereotypy opisują (...) „pożądane” relacje w rodzinie, pomiędzy mężem i żoną, rodzicami i dziećmi; wyznaczają role kobiecie, mężczyźnie, dzieciom; „wyjaśniają” samo zjawisko i „dają wskazówki”, jak należy postępować wobec problemów rodzinnych. Wiele z nich również, w najlepszej intencji ochrony rodziny, sprzyja niestety przemocy, usprawiedliwia ją i postuluje powstrzymywanie się od reakcji osób z zewnątrz”³².

Można podać następujące przykłady stereotypów dotyczących przemocy domowej: bicie dziecka to oznaka miłości rodzicielskiej i uczy je dyscypliny oraz kształtuje jego charakter; bita kobieta może bez problemu odejść od maltretującego ją partnera, a wysokie statystyki dotyczące przemocy w rodzinie to wymysł feministek³³; w sprawy rodzinne nie należy się wtrącać; przemoc dotyczy tylko określonych środowisk, rodzin patologicznych, innych kultur; najczęstszą formą przemocy jest bicie: „nie ma śladów – nie ma przemocy”; kobieta powinna wstydzić się, jeśli doznaje przemocy; dla dobra dzieci powinno się znosić wszystko ze strony współmałżonka; jeśli przestanie pić, wszystko będzie dobrze, warto czekać, może kiedyś zrozumie i przestanie pić i bić; kobieta bez mężczyzny jest nic nie warta; przemoc w rodzinie – to nic takiego; sprawcy przemocy sami jako dzieci byli ofiarami lub byli świadkami, jak ojciec bił matkę; ofiara jest sama sobie winna³⁴.

Nie tylko opinie obrońców praw kobiet, psychologów, ale także wyniki badań empirycznych ukazywały i ukazują, że wciąż istnieją błędne przekonania dotyczące zjawiska przemocy domowej. Przykładowo Katarzyna Bodzioch i Danuta Poważa w 2010 roku przeprowadziły badania (wśród 265 osób – słuchaczy kursów doskonalących i specjalistycznych dla dzielnicowych w Szkole Policji w Katowicach), których celem było określenie postaw i przekonań policjantów związanych z przemocą domową oraz ich wiedzy i doświadczeń zawodowych z nią związanych – wykazały one konieczność przeprowadzania regularnych szkoleń dotyczących problematyki przemocy

³² <http://www.niebieskalinia.info/index.php/przemoc-w-rodzinie/9-mity-stereotypy-i-przekonania> z dn. 10.10.2018. Por. także: Amnesty International, *Polska wolna od przemocy wobec kobiet. Wybrane problemy dotyczące wdrożenia konwencji o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej*, Warszawa 2018, s. 15. https://amnesty.org.pl/wp-content/uploads/2018/02/Polska-wolna-od-przemocy-wobec-kobiet_analiza_Amnesty-International-2.pdf z dn. 20.05.2019.

³³ G. Rymaszewska, E. Olewicz, *Rozmowa z rodzicami dziecka ...*, dz. cyt., s. 3.

³⁴ Tamże. Patrz także: A. Woźnica, *Przemoc wobec kobiet ...*, dz. cyt., s. 39-47.

w rodzinie i to począwszy od kursów podstawowych³⁵. Ma to swoje uzasadnienie, bowiem np. ponad połowa policjantów upatrywała przyczyn bicia kobiet w alkoholu, prawie 30% uważało, że zachowanie kobiety prowokuje sprawcę przemocy (co w konsekwencji może skutkować pomniejszaniem winy sprawcy z jednoczesnym współobwinianiem ofiar), niewiele ponad 60% było przekonanych, że osoba z wyższym wykształceniem może być sprawcą przemocy.³⁶

Inne badania, przeprowadzone dla Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej (2014 rok), wykazały, że prawie co piąty respondent utożsamiał przemoc tylko z widocznymi śladami na ciele ofiary. Fakt ten wskazuje na istnienie tendencji do wąskiego rozumienia pojęcia *przemocy* – głównie jako przemocy fizycznej (respondenci dość często bagatelizowali inne przejawy przemocy, niż ostra forma przemocy fizycznej; dla niemałej grupy osób coś takiego jak przemoc seksualna w małżeństwie w ogóle nie może wystąpić – w sprawach seksu, to żona powinna się dostosować do oczekiwań męża, a jeżeli dzieje się inaczej, to nie należy go winić za stosowanie przemocy), ale po uświadomieniu rozmówcom istnienia różnych form przemocy, najczęściej wskazywaną formą była przemoc psychiczna. Badania wykazały także obecność tendencji do: przerzucania winy na ofiarę (niemal 24% respondentów uważało, że do przemocy by nie dochodziło, gdyby nie prowokacje ze strony partnera, choć jednocześnie, ponad 80% nie podzieliło opinii głoszącej, że istnieją okoliczności, które mogą usprawiedliwić przemoc); ograniczania zakresu definicyjnego *przemocy*, co (w kontekście przemocy wobec dzieci) uwidaczniało się, gdy słowo *przemoc* zastępowano słowem *łanie*³⁷. 14,4% respondentów twierdziło, że istnieją sytuacje, w których prze-

³⁵ K. Bodzioch, D. Poważa, *Postawy, stereotypy, wiedza i doświadczenie policjantów dzielnicowych na temat ofiar przemocy domowej na podstawie badań własnych*, Wydawnictwo Szkoły Policji w Katowicach, Katowice 2010. <http://isp.policja.pl/isp/e-czytelnia/1592,Postawy-stereotypy-wiedza-i-doswiadczenie-policjantow-dzielnicowych-na-temat-ofi.html> z dn. 10.09.2018.

³⁶ Tamże, s. 15-17.

³⁷ Przy czym przywoływane wyniki badań ukazały różny poziom legitymizacji dla różnych przejawów przemocy wobec dzieci: znaczny odsetek badanych akceptuje karę łania dla dziecka, ale decydowanie niższe jest przyzwolenie dla ukarania dziecka przez odmówienie mu posiłku, a w odniesieniu do przemocy seksualnej – zdecydowana większość badanych uważa, że nie ma dla niej przyzwolenia. Patrz: M. Miedzik, J. Godlewska-Szurkowska, współpraca: Jakub Rutkowski, *Badania porównawcze oraz diagnoza skali występowania przemocy w rodzinie wśród osób dorosłych i dzieci, z podziałem na poszczególne formy przemocy wraz z opisem charakterystyki ofiar przemocy i sprawców* (zadanie nr 1, raport cząstkowy), MPiPS, Warszawa 2014, s.10 i nast. WYG PSDB dla Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej (2014 rok)

moc (wobec osób dorosłych) jest usprawiedliwiona, co czwarta osoba – że wyzwiska i obrażanie partnera to normalna rzecz podczas małżeńskich sporów; niemal jedna czwarta – zgodziła się z opinią głoszącą, że „sprawca przestanie stosować przemoc, gdy trafi na właściwego partnera”, nieco ponad 1/5 – że „obsesyjna zazdrość to przejaw miłości do partnera”. Zdecydowana większość badanych (80,7%) uważała, że przemoc dotyka wiele środowisk, a nie tylko rodziny patologiczne.

Dodać należy, że prawie 75% respondentów sądziło, że rodziny dotknięte przemocą nie otrzymują wystarczającej pomocy, że prawo polskie niedostatecznie chroni ofiary przemocy, a niemal 18% – że nie warto pomagać ofiarom przemocy, gdyż i tak wrócą one do sprawcy, ale jednocześnie, zdecydowana większość (79,4%) wyraziła oczekiwania większej pomocy dla ofiar przemocy i nie była skłonna do popierania opinii głoszącej, że pomoc ta jest niepotrzebna³⁸. Jednak to, co najistotniejsze w kontekście poruszanej na łamach niniejszego artykułu problematyki, to wniosek autorów raportu płynący z ww. badań: znaczna część Polaków myśli o przemocy domowej w sposób stereotypowy³⁹.

W ramach programu „Obywatele dla Demokracji” finansowanego ze środków Europejskiego Obszaru Gospodarczego i objętego patronatem Rzecznika Praw Obywatelskich (RPO) powstał raport z badań „Stereotypy czy dowody – monitorowanie spraw o przemoc wobec kobiet” oraz odbyła się konferencja podsumowująca, zorganizowana przez Centrum Praw Kobiet, na temat przeciwdziałania stereotypom w sprawach dotyczących przemocy wobec kobiet (2016 rok), w czasie której zastępczyni RPO podkreśliła, że:

„Sędziowie to takie środowisko zawodowe, które w szczególnym stopniu powinno być wolne od stereotypów. Kierowanie się przez sędziego na rozprawie stereotypami może bardzo negatywnie wpływać na efektywne przeciwdziałanie przemocy wobec kobiet i przemocy w rodzinie”⁴⁰.

w ramach Projektu pn. *Rodzina polska wolna od Przemocy* dla Programu Operacyjnego PL 14 *Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie i przemocy ze względu na płeć*, współfinansowanego ze środków Norweskiego Mechanizmu Finansowego na lata 2009-2014. <https://www.gov.pl/web/rodzina/diagnozy-zjawiska-przemocy-w-rodzinie> z dn. 10.05.2019.

³⁸ Tamże, s. 12. Dodam, że tegoroczne ogólnopolskie badania pokazują, iż „(...) niemal połowa ankietowanych uważa, że obecne rozwiązania prawne w niewystarczający sposób chronią kobiety przed przemocą”, w: CBOS, *Przemoc i konflikty ...*, dz. cyt., s. 12.

³⁹ Tamże, s. 30.

⁴⁰ Por. <https://www.rpo.gov.pl/pl/content/zastepczyni-rpo-o-przeciwdzialaniu-stereotypom-w-sprawach-dotyczacych-przemocy-wobec-kobiet> z dn. 10.10.2018.

Wyniki ww. badań ukazały m.in., że w czasie rozpraw dochodzi do wielu sytuacji, w których kobiety są postrzegane jako mało wiarygodne; kobietom często daje się do zrozumienia, że skoro były zazdrosne lub oczekiwały, iż mężczyzna będzie się włączał w prace domowe, to dlatego miał on prawo się zdenerwować⁴¹.

Warto w tym miejscu wspomnieć o badaniach własnych (2018 rok), które również unaocznily tendencje do stereotypizacji zjawiska przemocy domowej. Choć ich głównym celem było uzyskanie odpowiedzi na pytanie o to, jaki jest obraz przemocy w rodzinie w opiniach osób młodych, a nie stereotypy dotyczące tego problemu społecznego, to jednak uzyskane wyniki dają pewien ogłęd i w tym zakresie. Podkreślę, że funkcją ukrytą projektu było stworzenie dla ludzi młodych-uczestników badań okazji do refleksji nad zjawiskiem przemocy w rodzinie⁴².

Zdecydowana większość badanych (90,4%) uważała, że przemoc w rodzinie to nie jest prywatna sprawa, bardzo rzadko zgadzano się ze stwierdzeniem przeciwnym: „to prywatna sprawa i nikt nie powinien się w nią wtrącać” (1,6%), kilka osób nie miało zdania na ten temat (8%). Rozumienie

⁴¹ Tamże.

⁴² Wyniki badań gromadzono w oparciu o kwestionariusz ankiety (zawierający: pytania otwarte, półotwarte, kafeterie odpowiedzi – w sumie 10 pytań; w procesie jego konstrukcji wykorzystano m.in. fragmenty narzędzi zastosowanych w badaniach CBOS-u dotyczących problematyki przemocy w rodzinie), który składał się z następujących bloków tematycznych: I. definicja przemocy; II. źródła przemocy; II. ofiara przemocy; III. sprawca przemocy; IV. rodzaje i formy przemocy. Całość zamykała metryczka. Badaniami objęto 187 osób.

Dobór próby był celowy. Do badań zaproszono osoby młode, które wyraziły zgodę na wypełnienie kwestionariusza ankiety. Weryfikacja wstępna oraz pogłębiona pozwoliła na poddanie analizie wszystkich kwestionariuszy ankiety.

Średnia wieku badanych wniosła 19,7 lat. Zdecydowaną większość stanowiły: osoby płci żeńskiej (70,6%; męskiej – 29,4%), narodowości polskiej (98,9%), wyznające katolicyzm (81,8%) i zgodnie z deklaracjami przeważnie wierzące (84%, przy czym rzadko regularnie praktykujące), panny/kawalerowie (84%, pozostali: to osoby będące w związku partnerskim – 15,5% lub zaręczone – 0,5%), zamieszkujące środowisko miejskie (77,5%; wiejskie – 22,5%; przy czym ponad połowa pochodziła ze środowiska miejskiego – 50,8%, pozostali – z wiejskiego), studenci i studentki I roku (85,6%, pozostali: II roku – 9,6%, III roku – 4,3%, IV roku – 0,5%): zazwyczaj studiów stacjonarnych (96,3%) I stopnia (98,9%), kierunków humanistycznych (54,4%); dzieci matek i ojców o średnim poziomie wykształcenia (matki 51,1%, ojcowie – 37,1%, pozostałe: wykształcenie wyższe – matki 30,3%, ojcowie 23,6%, wykształcenie zawodowe – matki 15,7%, ojcowie 32%, wykształcenie podstawowe – matki 2,8%, ojcowie 7,3%).

Niecała połowa badanych (43,3%) знаła przypadki występowania przemocy w rodzinie, niewiele mniej osób (41,7%) jedynie słyszało o nich, najmniej (15%) – nie znało takich przypadków.

przemocy przez badanych miało raczej charakter ogólny, koncentrowało się przede wszystkim na zachowaniach sprawcy przemocy bądź skutkach stosowania przemocy – zazwyczaj przemocy fizycznej (62,5%), psychicznej (56,7%), w jednostkowych przypadkach – seksualnej (1%); nieco rzadziej w definicjach przemocy proponowanych przez badanych pojawiły się inne jej aspekty (np. agresja, nierównowaga sił – 13,4%). Dla ankietowanych wskaźnikiem przemocy w rodzinie było przede wszystkim zadawanie bólu fizycznego: bicie, popychanie, policzkowanie, szarpanie (100% wskazań) oraz zmuszanie do kontaktów seksualnych (95,7%), a z przemocą w rodzinie kojarzyli przede wszystkim przemoc fizyczną (95,7% wskazań), nieco w mniejszym stopniu – psychiczną (90,4%), rzadziej – seksualną (57,2%) oraz zdecydowanie najrzadziej – ekonomiczną (8%). Ich zdaniem ofiarą przemocy w rodzinie są najczęściej dzieci (46,5%), nieco rzadziej kobiety (36,9%), a najrzadziej – mężczyźni (1%); udzielono także innych odpowiedzi – przykładowo: osoby słabe psychicznie/fizycznie/najsłabsze, o niskiej samoocenie, starsze, młodzież/uległe/nieśmiałe, „każdy może zostać ofiarą przemocy”, „najczęściej są to może osoby słabsze fizycznie i psychicznie”. Jeżeli chodzi o sprawcę przemocy, badani najczęściej wymieniali: mężczyzn (91%), rzadko kobiety (26,2%), jeszcze rzadziej – innych członków rodziny (10,2%) czy dzieci (6,4%); ponadto pojawiły się także następujące wypowiedzi: „Nie ma reguły”/”Każdy może być sprawcą przemocy”/”Słyszałam o różnych przypadkach” (1,6%). Uważają, że przemoc domowa pojawia się najczęściej w rodzinach patologicznych (77%) oraz nadużywających alkohol (75,9%), rzadziej w biednych (32,6%), jeszcze rzadziej w bogatych (18,2%) czy pełnych (13,9%), a najrzadziej – w normalnych (7,5%); uwagę, na tle osób odpowiadających na pytanie o środowisko najbardziej sprzyjające przemocy domowej, zwróciła niemal jedna trzecia badanych, która sądzi, że „to bez znaczenia”/”W każdej rodzinie może wystąpić przemoc” (30,5%).

Dodam, że wyniki badań własnych nie pozwoliły na sformułowanie wniosków odnoszących się do całej populacji osób młodych, a dotyczących m.in. zależności pomiędzy studiowanym kierunkiem studiów a zakresem wiedzy i poglądami na temat przemocy domowej. I choć nie pozwalają na to także obserwacje niekontrolowane przeprowadzane w czasie wieloletniej pracy ze studentami i studentkami kilku różnych dziedzin nauki, gdzie w trakcie zajęć dydaktycznych odbywały się dyskusje na temat przemocy domowej, to jednak wspomnę, że różnice pomiędzy ludźmi młodymi w poziomie wiedzy o przemocy w rodzinie bywają bardzo duże, a najpewniej i najtrafniej wypowiadają się o niej studentki i studenci kształceni w dziedzinie nauk społecznych (w szczególności w dyscyplinie pedagogika). Niemniej, moim

zdaniem, te ww. doświadczenia wskazują przede wszystkim na potrzebę ciągłej edukacji młodego pokolenia w zakresie definicji pojęcia *przemoc w rodzinie*, w tym skupienia uwagi nad kwestią granic pomiędzy poszczególnymi jej rodzajami.

Zakończenie

Prawne podstawy systemu przeciwdziałania i rozwiązywania problemu przemocy w rodzinie, ustawowy obowiązek tworzenia lokalnych systemów przeciwdziałania przemocy w rodzinie, bezpłatne poradnictwo – prawne i psychologiczne, dostępność informacji o formach wsparcia dla osób doświadczających przemocy za pośrednictwem różnych kanałów informacyjnych (prasa, radio, telewizja, Internet, plakaty, ulotki, bilbordy), różnorodność pomocy oferowanej przez instytucje wspierające ofiary przemocy domowej – to jedne z mocnych stron dotychczasowego podejścia do spraw związanych z przemocą w rodzinie w Polsce (ale są też słabe⁴³)⁴⁴. Do tych pozytywnych dodajmy ogólnopolskie kampanie społeczne na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie (np. „Wybieram pomoc”), kampanie prasowe, kampanie informacyjne (np. „Tydzień Pomocy Ofiarom Przestępstw”), nagłaśnianie problemu przemocy domowej w mediach, dostępność na wielu stronach internetowych danych teleadresowych podmiotów realizujących zadania zlecone z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie (organizacji pozarządowych udzielających pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie w danym regionie; jednostek specjalistycznego poradnictwa; podmiotów realizujących programy korekcyjno-edukacyjne dla sprawców przemocy w rodzinie w danym regionie; placówek udzielających tymczasowego schronienia; gminnych zespołów interdyscyplinarnych), obserwowane pokonywanie poczucia wstydu u osób doświadczających przemocy domowej, coraz większa ich świadomość, że mogą skorzystać z pomocy, ich determinacja w dążeniu do zmiany swojej sytuacji życiowej ... Taki stan rzeczy pozwala mieć nadzieję na to, że wciąż funkcjonujące w polskim społeczeństwie stereotypy dotyczące

⁴³ Por. np. MRPiPS, *Sprawozdanie z realizacji krajowego programu ...*, dz. cyt., s. 19 oraz s. 134-138; RPO, *O problemie przemocy domowej*, Warszawa 2019, <https://www.rpo.gov.pl/sites/default/files/Wyst%C4%85pienie%20do%20Prezesa%20Rady%20Ministr%C3%B3w%20w%20sprawie%20nowelizacji%20ustawy%20o%20przeciwdzia%C5%82aniu%20przemocy%20w%20rodzinie.pdf> z dn. 29.05.2019.

⁴⁴ Por. np.: Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Gospodarczych DELTA Partner, *Diagnoza zjawiska przemocy w rodzinie na terenie województwa mazowieckiego*, 2017, s. 251-253. <http://mcps.com.pl/wp-content/uploads/2018/12/diagnoza-zjawiska-przemocy-w-rodzinie-12.2018.pdf> z dn. 10.05.2019.

przemocy w rodzinie zostaną przełamane, że świadomość społeczeństwa polskiego dotycząca przemocy domowej osiągnie optymalny poziom.

Z drugiej strony wymienione powyżej działania na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie potwierdzają, że jest ona poważnym problemem społecznym, a biorąc pod uwagę wskazane w niniejszym artykule materiały – nie traci na aktualności wniosek wyciągnięty na podstawie jednych z przywoływanych w nim ogólnopolskich badań przeprowadzonych kilka lat temu: „Działania zapobiegawcze powinny (...) być zdecydowanie ukierunkowane na uświadamianie znaczenia (definiowanie) pojęcia *przemocy* i wszystkich jej przejawów”⁴⁵. Nabiera on mocy tym bardziej, że ocenia się, iż dziś – wskutek nowych wyzwań cywilizacyjnych i zmian tradycyjnych ról społecznych – mamy do czynienia z kryzysem rodziny, co „jest przyczyną nowych napięć w relacjach rodzinnych, które z kolei mogą przekładać się na wzrost zachowań przemocowych”⁴⁶.

Bibliografia:

- Amnesty International, *Polska wolna od przemocy wobec kobiet. Wybrane problemy dotyczące wdrożenia konwencji o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej*, Warszawa 2018, s. 15. https://amnesty.org.pl/wp-content/uploads/2018/02/Polska-wolna-od-przemocy-wobec-kobiet_analiza_Amnesty-International-2.pdf z dn. 20.05.2019.
- Biuro Prewencji KGP, *Informacja dotycząca realizacji przez Policję procedury „Niebieskie Karty” w roku 2018*. <http://statystyka.policja.pl/st/wybrane-statystyki/przemoc-w-rodzinie/137709,Sprawozdania-z-realizacji-procedury-quotNiebieskie-Kartyquot.html> z dn. 20.02.2019.
- Bodzioch K., Poważa D., *Postawy, stereotypy, wiedza i doświadczenie policjantów dzielnicowych na temat ofiar przemocy domowej na podstawie badań własnych*, Wydawnictwo Szkoły Policji w Katowicach, Katowice 2010. <http://isp.policja.pl/isp/e-czytelnia/1592,Postawy-stereotypy-wiedza-i-doswiadczenie-policjantow-dzielnicowych-na-temat-ofi.html> z dn. 10.09.2018.

⁴⁵ MPiPS, *Diagnoza i porównanie skali zjawiska przemocy ...*, dz. cyt., s. 10.

⁴⁶ To wnioski z Kongresu Praw Rodzicielskich zorganizowanego w czerwcu 2018 r. przez Rzecznika Praw Obywatelskich. <https://www.rpo.gov.pl/pl/content/rusza-kampania-16-dni-akcji-przeciw-przemocy-ze-wzgledu-na-plec> z dn. 20.05.2019; <https://www.rpo.gov.pl/pl/content/kongres-praw-rodzicielskich> z dn. 20.05.2019.

Centrum Badania Opinii Społecznej, *Przemoc i konflikty w rodzinie*, Warszawa 2019.

https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2019/K_048_19.PDF z dn. 20.05.2019.

Helios J., Jedlecka W., *Współczesne oblicza przemocy. Zagadnienia wybrane*, Prace Naukowe WPAiE UW, seria: e-Monografie 2017 nr 99, Wrocław.

<http://www.bibliotekacyfrowa.pl/publication/85031> z dn. 20.05.2019.

Jaszczak-Kuźmińska D., K. Michalska (red.), *Przemoc w rodzinie wobec osób starszych i niepełnosprawnych. Poradnik dla pracowników pierwszego kontaktu*, MPiPS, Warszawa 2010.

Jedlecka W., *Formy i rodzaje przemocy*, w: (red.) M. Sadowski, A. Spychalska, K. Sadowa, *Przemoc w prawie i polityce*, „Wrocławskie Studia Erazmiańskie” 2017 z. XI, s. 13-29.

Kądziała K., *Nowa jakość – europejskie prawo wobec przemocy w rodzinie*, „Niebieska Linia” 2006 nr 2. <http://www.niebieskalinia.pl/pismo/153-czasopismo/artykuly-nl?start=296> z dn. 27.05.2019.

Kędzierska G., *Kobieca przemoc ekonomiczna w Polsce*, „Czasopismo naukowe Instytutu Studiów Kobiectych” 2017 nr 1(2)/2017, s. 125-146.

https://repozytorium.uwb.edu.pl/jspui/bitstream/11320/5773/1/CNI-SK_2_2017_G_Kedzierska_Kobieca_przemoc_ekonomiczna_w_Polsce.pdf z dn. 10.02.2019.

Krajewska-Kułak E., Kowalczyk K., Kułak-Bejda A., Guzowski A., Kułak W. (red.), *Różne barwy przemocy*, t. I, „Duchno” Piotr Duchnowski, Białystok 2016.

Lelek-Kratiuk M., *Przemoc domowa wobec kobiet – weryfikacja mitów i ustalanie prawdy*, „Państwo i Społeczeństwo” 2014 (XIV) nr 2, s. 79-99.

Lewoc M., *Diagnoza skali zjawiska przemocy w rodzinie w Polsce*, „Probacja” 2014 nr 3, s. 45-61.

Miedzik M., Godlewska-Szurkova J., współpraca: Rutkowski J., *Badania porównawcze oraz diagnoza skali występowania przemocy w rodzinie wśród osób dorosłych i dzieci, z podziałem na poszczególne formy przemocy wraz z opisem charakterystyki ofiar przemocy i sprawców (zadanie nr 1, raport cząstkowy)*, MPiPS, Warszawa 2014.

<https://www.gov.pl/web/rodzina/diagnozy-zjawiska-przemocy-w-rodzinie> z dn. 10.05.2019.

Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, *Sprawozdanie z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020 za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2017 r. (projekt z dnia 19 września 2018 r.)*, Warszawa 2018. <https://www.gov.pl/web/rodzina/bip-sprawozdania-z-realizacji-krajowego-programu-przeciwdzialania>

- przemocy-w-rodzinie-na-lata-2014-2020-za-okres-od-dnia-1-stycz-
nia-2017-r-do-dnia-31-grudnia-2017-r z dn. 20.01.2019.
- Muszyński W., *Szanse i zagrożenia rodziny w ponowoczesności*, w: W. Muszyński, E. Sikora (red.), *Małżeństwo i rodzina w ponowoczesności. Szanse – zagrożenia – patologie*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2008.
- Olszewska A., *Problematyka przemocy w rodzinie w świetle wybranych uregulowań międzynarodowych*, „Nowa Kodyfikacja Prawa Karnego” 2016, t. XXXIX, nr 3737, s. 167-189.
- Rymaszevska G., Olewicz E., *Rozmowa z rodzicami dziecka krzywdzonego*, Ośrodek Terapii Dzieci i Młodzieży z Rodzin Alkoholowych w Gdańsku. <https://dzieckokrzywdzone.fdds.pl/index.php/DK/article/viewFile/305/199> z dn. 20.05.2019.
- Rządowa Rada Ludnościowa, *Sytuacja demograficzna Polski. Raport 2016–2017*, Warszawa 2017. https://bip.stat.gov.pl/download/gfx/.../sytuacja_demograficzna_polski_raport_2016_2017.pdf z dn. 10.10.2018.
- Rzecznik Praw Obywatelskich, *O problemie przemocy domowej*, Warszawa 2019, <https://www.rpo.gov.pl/sites/default/files/Wyst%C4%85pienie%20do%20Prezesa%20Rady%20Ministr%C3%B3w%20w%20sprawie%20nowelizacji%20ustawy%20o%20przeciwdzia%C5%82aniu%20przemocy%20w%20rodzinie.pdf> z dn. 29.05.2019.
- Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Gospodarczych DELTA Partner, *Diagnoza zjawiska przemocy w rodzinie na terenie województwa mazowieckiego*, 2017. <http://mcps.com.pl/wp-content/uploads/2018/12/diagnoza-zjawiska-przemocy-w-rodzinie-12.2018.pdf> z dn. 10.05.2019.
- Szymańczak J., *Przemoc w rodzinie. Zarys problematyki. Raport nr 181*, Kancelaria Sejmu Biuro Studiów i Ekspertyz, Warszawa 2000.
- Trawińska M., *Bariery małżeńskiego sukcesu*, Książka i Wiedza, Warszawa 1977.
- Uchwała nr 76 rady ministrów z dnia 29 kwietnia 2014 r. w sprawie ustanowienia Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w rodzinie na lata 2014–2020*. https://www.ms.gov.pl/Data/Files/_public/ppwr/krajowy_program/krajowy-program-przeciwdzialania-przemocy-w-rodzinie-na-lata-2014-2020.pdf z dn. 15.10.2018.
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie*. <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20051801493/U/D20051493Lj.pdf> z dn. 20.05.2019.
- Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny*. <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19640160093/U/D19640093Lj.pdf> z dn. 15.05.2019.

Woźnica A., *Przemoc wobec kobiet w rodzinie*, Centrum Praw Kobiet, Warszawa 2007.

https://cpk.org.pl/wp-content/uploads/2017/09/niezbudnik_pracodawcy.pdf z dn. 20.05.2019.

<http://www.niebieskalinia.pl/edukacja/podstawowe-informacje-o-przemocy> z dn. 20.09.2018.

<http://www.niebieskalinia.info/index.php/przemoc-w-rodzinie/7-przemoc-a-agresja> z dn. 20.05.2019.

<http://www.niebieskalinia.info/index.php/przemoc-w-rodzinie/9-mity-stereotypy-i-przekonania> z dn. 10.10.2018.

<http://statystyka.policja.pl/st/wybrane-statystyki/przemoc-w-rodzinie/50863,Przemoc-w-rodzinie.html> z dn. 20.05.2019.

<https://www.rpo.gov.pl/pl/content/rusza-kampania-16-dni-akcji-przeciw-przemocy-ze-wzgledu-na-plec> z dn. 20.05.2019.

<https://www.rpo.gov.pl/pl/content/kongres-praw-rodzicielskich> z dn. 20.05.2019.

<https://www.rpo.gov.pl/pl/content/zastepczyni-rpo-o-przeciwdzialaniu-stereotypom-w-sprawach-dotyczacych-przemocy-wobec-kobiet> z dn. 10.10.2018.

Stereotypes concerning the phenomenon of violence in the contemporary Polish family

The purpose of the article is to try to answer the general question about stereotypes regarding violence in the contemporary Polish family. The following specific questions arise: How is domestic violence understood? What types of violence can be distinguished? What are the effects of violence? Who is most often affected by violence? What stereotypes about domestic violence function in the social consciousness? For example: One of the stereotypes functioning in our society is the conviction that domestic violence primarily affects a family with a worse financial situation or a lower educational status. Whereas „therapists have often paid attention [...] to the fact that with the increase in education, the probability of using domestic violence is not reduced, but the forms become more sophisticated.”

In order to answer the abovementioned questions, the existing data and the results of Author's own research will be used.

Keywords: domestic violence, types of violence, stereotype.

Stereotypy dotyczące zjawiska przemocy we współczesnej rodzinie polskiej

Celem artykułu jest próba odpowiedzi na ogólne pytanie o stereotypy dotyczące przemocy we współczesnej rodzinie polskiej. W związku z tym rodzą się następujące pytania szczegółowe: Jak rozumiana przemoc w rodzinie? Jakie rodzaje przemocy się wyróżnia? Jakie są jej skutki? Kogo najczęściej dotyka? Jakie stereotypy dotyczące przemocy w rodzinie funkcjonują w świadomości społecznej? Przykładowo: jednym z funkcjonujących w naszym społeczeństwie stereotypów jest przekonanie, że przemoc domowa dotyka przede wszystkim rodziny o gorszej sytuacji materialnej czy o niższym statusie edukacyjnym. Tymczasem od dawna „terapeuci zwracają (...) uwagę na fakt, iż wraz ze wzrostem wykształcenia nie zmniejsza się prawdopodobieństwo stosowania przemocy domowej, jednak formy stają się bardziej wyrafinowane”⁴⁷.

W celu udzielenia odpowiedzi zostaną wykorzystane dane zastane oraz wyniki badań własnych.

Słowa kluczowe: przemoc w rodzinie, rodzaje przemocy, stereotyp.

⁴⁷ Wojciech Muszyński, *Szanse i zagrożenia rodziny w ponowoczesności*, w: W. Muszyński, E. Sikora (red.), *Małżeństwo i rodzina w ponowoczesności. Szanse – zagrożenia – patologie*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2008, s. 12.